

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มะเขือม่วงญี่ปุ่นเป็นพืชผักที่มีบทบาทสำคัญต่อประเทศในเขตทวีปเอเชีย โดยเฉพาะประเทศญี่ปุ่น ซึ่งมีปริมาณความต้องการใช้บริโภคในประเทศญี่ปุ่นสูง แต่ด้วยพื้นที่การผลิตของญี่ปุ่นลดลง จากสาเหตุการเพิ่มพื้นที่การผลิตพืชผัก พวกกะหล่ำปลี ผักกาดหอม หอมหัวใหญ่ มะเขือเทศ แดงกวา แครอท ดังนั้นประเทศญี่ปุ่น โดยภาคเอกชนจึงหันมาลงทุนส่งเสริมการปลูกมะเขือม่วงในต่างประเทศ โดยเฉพาะจีน และไทย ราวปี พ.ศ. 2535 มะเขือม่วงญี่ปุ่นได้เริ่มมีการส่งเสริมการปลูกในเขตภาคเหนือ โดยกลุ่มบริษัทเอกชน เพื่อแปรรูปส่งออกไปยังประเทศญี่ปุ่น มีการขยายพื้นที่การปลูกไปหลาย ๆ จังหวัด อาทิ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง แพร่ น่าน อุตรดิตถ์ สุโขทัย ตาก กำแพงเพชร พิจิตร โลก โดยมีความต้องการที่ใช้เป็นวัตถุดิบป้อนโรงงาน เพื่อจัดเตรียมส่งออก เฉลี่ยต่อปีอยู่ระหว่าง 15,000 – 16,000 ตัน ในปี 2545 (ข้อมูลการผลิต : บริษัท สันติภาพเทรดดิ้ง จำกัด , 2545)

การส่งเสริมการปลูกมะเขือม่วงญี่ปุ่น เป็นการผลิตเพื่อการส่งออก มุ่งเน้นที่จะพัฒนาคุณภาพการผลิตให้ได้เกณฑ์มาตรฐาน ดังนั้นบทบาทสำคัญของการส่งเสริมการเกษตรของภาคเอกชน ถือได้ว่ามีบทบาทสำคัญ ซึ่งภาครัฐเองมีการถ่ายทอดเทคโนโลยี จากกระบวนการวิจัยไปสู่เกษตรกรไม่ทั่วถึงมีข้อจำกัดมาก ดังนั้นภาคเอกชนจึงเป็นทางเลือกซึ่งสามารถพัฒนาเทคโนโลยี ที่ทันสมัยทั้งการผลิต ขนส่ง แปรรูป และการตลาด ขั้นตอนการทำงานที่รวดเร็ว และมีศักยภาพหลาย ๆ ด้าน อาทิเช่น การเงิน, เวลา, ขั้นตอนการปฏิบัติงาน

ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน การดำเนินงาน โครงการปรับโครงสร้างและระบบการผลิต การเกษตร ตามนโยบายลดพื้นที่การปลูกกระเทียม เพื่อมิให้มีผลกระทบเรื่องราคาตกต่ำของฤดูกาลปลูก ปี 2546 – 2547 ซึ่งมีการเปิดตลาดการค้าเสรี กับประเทศจีน ส่งผลให้มีพื้นที่เพาะปลูกว่างลงในเขตอำเภอ ปายประมาณ 1,300 ไร่ (สำนักงานเกษตรอำเภอปาย, 2546) อำเภอปางมะผ้า แม่สะเรียง ขุนยวม ประมาณ 1,500 – 2,000 ไร่ (สำนักงานเกษตรจังหวัดแม่ฮ่องสอน) ซึ่งสำนักงานเกษตรอำเภอแต่ละอำเภอได้มีการประสานงานมาทางภาคเอกชน คือ บริษัท สันติภาพเทรดดิ้ง จำกัด เพื่อร่วมมือในการส่งเสริมการปลูกมะเขือม่วงญี่ปุ่น แบบมีพันธสัญญา เพื่อรองรับพื้นที่จากการลดพื้นที่การปลูกกระเทียม ปี 2546 – 2547

ปัจจุบันการปลูกมะเขือม่วงญี่ปุ่นได้แพร่หลายออกไปหลายพื้นที่ในเขตภาคเหนือ ดังที่กล่าวมา ภาคเอกชนหลายบริษัทได้ดำเนินการส่งเสริมการปลูกเช่นเดียวกัน แต่ด้วยพื้นที่เขตอำเภอ ปาย ชุนยวม ปางมะผ้า และแม่สะเรียง ยังไม่เคยมีการปลูกมะเขือม่วงญี่ปุ่นมาก่อน จึงเป็นเรื่องที่ผู้ทำการวิจัยเห็นความสำคัญต่อการส่งเสริมการปลูกมะเขือม่วงในพื้นที่ดังกล่าวในระยะยาว และควรที่จะมีการศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจของเกษตรกรที่ปลูกมะเขือม่วงญี่ปุ่นแบบมีพันธุสัญญา ในพื้นที่ดังกล่าวจำนวน 300 ไร่ แล้วนำข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐและเอกชน เพื่อนำไปปรับปรุงพัฒนาประสิทธิภาพการส่งเสริมการปลูกมะเขือม่วงญี่ปุ่นในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน และพื้นที่อื่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการปลูกมะเขือม่วงญี่ปุ่นแบบมีพันธุสัญญากับบริษัท สันติภาพเทรดดิ้ง จำกัด
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกร มีผลต่อความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการปลูกมะเขือม่วงญี่ปุ่น
3. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคต่อการปลูกมะเขือม่วงญี่ปุ่น แบบมีพันธุสัญญาของเกษตรกร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากงานวิจัย

ผลของการศึกษานี้จะเป็นประโยชน์ต่อบริษัท สันติภาพเทรดดิ้ง จำกัด และหน่วยงานของรัฐที่ดำเนินการ และรับผิดชอบเกี่ยวกับการส่งเสริมการปลูกมะเขือม่วงญี่ปุ่น โดยสามารถนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการวางแผน ที่จะพัฒนาปรับปรุงแก้ไขในการส่งเสริมตลอดจนวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับฐานการผลิตและการแปรรูปส่งออกต่อไป

สมมติฐาน

ความพึงพอใจของเกษตรกร ต่อการปลูกมะเขือม่วงญี่ปุ่นแบบมีพันธุสัญญา มีความสัมพันธ์กับลักษณะส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเฉพาะความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการปลูกมะเขือม่วงญี่ปุ่น แบบมีพันธุสัญญาในจังหวัดแม่ฮ่องสอนกรณีศึกษา อำเภอป่า, ปางมะผ้า, ขุนยวม, แม่สะเรียง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ

(Independent Variables)

ลักษณะส่วนบุคคล

- เพศ
- อายุ
- การศึกษา
- ชนเผ่า
- สถานภาพการสมรส

ปัจจัยทางเศรษฐกิจ

- ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร
- จำนวนแรงงานในครัวเรือน
- รายได้รวมจากการขาย
- สินเชื่อทางการเกษตร
- ช่วงระยะเวลาในการเก็บเกี่ยว

ปัจจัยทางสังคม

- ความถี่ในการพบปะเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของบริษัทฯ
- ระยะทางจากแหล่งปลูกไปสู่โรงงาน

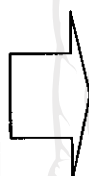
ตัวแปรตาม

(Dependent Variables)

ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการปลูกมะเขือม่วงญี่ปุ่นแบบมีพันธุสัญญา

เงื่อนไข

1. การเตรียมการปลูก การจัดหาต้นกล้า และวัสดุการเกษตรให้เกษตรกร
2. สินเชื่อการเกษตร
3. เจ้าหน้าที่ส่งเสริมให้คำแนะนำ
4. การกำหนดมาตรฐานการรับซื้อผลผลิตตามเกรด
5. พนักงานรับซื้อผลผลิต
6. การเข้ารับซื้อผลผลิตถึงในพื้นที่
7. การรักษาคุณภาพผลผลิต
8. การกำหนดวันเวลาซื้อขายผลผลิต
9. เอกสารใบรับซื้อผลผลิต

นิยามศัพท์เฉพาะ

ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกที่ดีของเกษตรกรโดยส่วนรวม ที่มีต่อการปลูกมะเขือม่วงญี่ปุ่น

ลักษณะส่วนบุคคล หมายถึง สถานภาพของผู้ใช้ข้อมูล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา ชนเผ่า สถานภาพการสมรส

เกษตรกร หมายถึง เกษตรกรผู้เข้าร่วม โครงการปลูกมะเขือม่วงญี่ปุ่นทั้งหมดของอำเภอปาย อำเภอปางมะผ้า อำเภอขุนยวม อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

พันธสัญญา หมายถึง ระบบการเกษตรที่มีข้อตกลงกันล่วงหน้า ตามเงื่อนไขที่บริษัทเป็นผู้กำหนด ที่จะนำมาปฏิบัติต่อกัน ทั้งเรื่องปัจจัยการผลิต การแนะนำส่งเสริมราคาผลผลิต การส่งมอบผลผลิต ฯลฯ

ภาคเอกชน หมายถึง บริษัท สันติภาพเทรคดิง จำกัด ที่ทำการส่งเสริมการปลูกมะเขือม่วงญี่ปุ่น

สินเชื่อกทางการเกษตร หมายถึง ปัจจัยการผลิตที่บริษัทฯ จ่ายให้เป็น ปุ๋ย สารเคมี ค่าต้นพันธุ์ รวมถึงเงินค่าไถพื้นที่

ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร หมายถึง ขนาดของที่ดินทำการเกษตรทั้งหมด ทั้งนี้รวมถึงพื้นที่ที่มีเอกสารสิทธิ์ และไม่มีเอกสารสิทธิ์

เจ้าหน้าที่ส่งเสริม หมายถึง เจ้าหน้าที่ส่งเสริมของบริษัทฯ ที่คอยให้คำแนะนำแก่เกษตรกรผู้ปลูกมะเขือม่วงญี่ปุ่น

พนักงานรับซื้อผลผลิต หมายถึง พนักงานของบริษัทฯ ที่บริษัทจัดเข้าทำการรับซื้อผลผลิตในแต่ละพื้นที่ทำการปลูกของบริษัท

ใบรับซื้อผลผลิต หมายถึง เอกสารของบริษัทฯ ที่ใช้ในการออกข้อมูล น้ำหนักผลผลิต ราคาผลผลิตในการรับซื้อแต่ละวัน แต่ละรายเกษตรกร และจำนวนเงินรวมที่ขายได้

มะเขือม่วงญี่ปุ่น หมายถึง พันธุ์พืชผักที่ทางบริษัทฯ ดำเนินการเพาะกล้าพันธุ์ให้เกษตรกรผู้ร่วมโครงการปลูกกับบริษัท ฯ ในจำนวนต้น / ไร่ ตามที่แจ้งงานปลูกไว้เท่านั้น

รายได้รวมจากการขาย หมายถึง รายได้รวมจากการขายผลผลิตมะเขือม่วงญี่ปุ่นของบริษัทฯ

จำนวนแรงงานครัวเรือน หมายถึง แรงงานที่ใช้ในการดูแลรักษาปฏิบัติตามเงื่อนไขของบริษัทฯ ในการปลูกมะเขือม่วงญี่ปุ่น